

פנים חדשות

הרב ארי דוד קאהן

1. שאילתות דרב אחאי פרשת חיי שרה שאילתא טז

שאילתא דאילו מאן דבעי למינסב איתת' מיתבעי ליה לקדוש' ברישא וברוכי ברכת ארוסי' בעשרה וברכת חתנים בעשרה וממסר לה כתובתה דאמי' רב נחמן אמ' לי הונא תנא מניין לברכת חתנים בעשרה שני ויקח בעז עשרה אנשים וגו' וחתן גופיה מצטרף לעשרה דאמר רבי יצחק א"ר יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתני' מן המניין

2. תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג

אין אומ' ברכת חתנים פחות מעשרה וחתנים מן המניין אומ' ברכת חתנים בין בסעודת אירוסין בין בסעודת נישואין בין בחול בין בשבת ר' יהודה אומ' אם באו פנים חדשות אומ' ברכת חתנים ואם לאו אין אומ' ברכת חתנים

3. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ז עמוד ב

ת"ר: מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה. אמר רב יהודה: והוא, שבאו פנים חדשות.

4. רש"י מסכת כתובות דף ז עמוד ב

והוא שבאו - אל המשתה. פנים חדשות - בכל יום שלא היו שם אתמול.

5. בית הבחירה למאירי מסכת כתובות דף ז עמוד ב

ופנים חדשות אלו נחלקו בה המפרשים לכמה דעות ואין בידינו להכריע והוא שגדולי הרבנים מפרשים שלא היו שם אתמול אף על פי שכבר אכל שם באחד מן השבעה הואיל והפסיק יום אחד בנתים שלא אכל ויש מפרשים שלא אכל כלל באותה חפה ויש מפרשים שאפילו אכל שם כל ימות החפה הואיל ואינו רגיל לאכול עמו כל השנה ובשביל כבוד חפה הוא אוכל פנים חדשות הן ויש מפרשים שלא היה שם כלל ולא שמע ברכת הנישואין ומכל מקום כתבו בתוספות שכל שבאו פנים חדשות מברכים בשבילם לא בסעודה אחת לבד אלא בכל סעודות שבאותו היום ועכשו נהגו לברך בשבת שבתוכה שבע ברכות בסודור על כוס אחד כיום החפה עצמו וממה שאמרו במדרש תלים מזמור שיר ליום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הבה"ה פנים חדשות באו לכאן בואו ונאמר שירה אלמא שבת עצמו פנים חדשות הוא ויש סומכין מכאן ליום טוב שחל בתוך השבעה שמברכין בה שבע ברכות ואין מכאן הכרח ולא עוד אלא שאף בשבת הוא סמך בעלמא והיאך אנו מגלגלין בו את היום טוב אלא שיש מפרשים הטעם מפני שאי אפשר שבשבת לא יהו שם פנים חדשות ואין זה כלום שאין דין פנים חדשות של בני אדם נאמר אלא בסעודה ומכל מקום אף המזיקים כן ביום טוב יום שני מיהא אינו עוד פנים חדשות שכבר בטל חדושן ביום ראשון אלא שאף בשני ראיתי שנוהגים כן וראוי להניח מקום לשלום לכבוד חתן ושהשמחה במעונו מיהא אינו תלוי בעשרה ולא בברכת חתנים ואומרה כל שבעה אף בלא פנים חדשות ואף בשלשה כל שיש שם ברכת זמון וכן כל שלשה לאלמון ואלמנה:

6. רא"ש מסכת כתובות פרק א סימן יג

ת"ר ברכת חתנים כל שבעה א"ר יהודה והוא שבאו פנים חדשות שלא אכלו עד עתה אפילו היו שם בשעת החופה. ונראה דלא מיקרו פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים בשבילם שמחה יותר. *ושבת חשובה כפנים חדשות דאמר במדרש מזמור שיר ליום השבת אמר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן ודרך להרבות בשבת שמחה ומנות ויש מקומות שבשבת אחר סיום התפלה מלוין כל הקהל את החתן עד ביתו ואומרים שם שבע ברכות ואומרים מפני שלא היו שם רוב הקהל ביום הששי וביום השבת כולן

מצויין שם. ושאלו את רב האיי על מנהגם והשיב שאינו מנהג יפה אלא שאין איסור
דבבר שהרי אמרו מברכין ברכת חתנים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות. וי"א הא
דמברכין ע"י פנים חדשות דהיינו דוקא לאחר סעודה. במס' סופרים (פרק יט הל' י"א)
יש נהגו רבותינו לומר בבוקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה פנים חדשות כל שבעה וכן
בערב קודם סעודה מברכין אותה.

7. תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד ב

והוא שבאו פנים חדשות - אור"י דפנים חדשות אין קורא אלא בבני אדם שמרבים
בשבילם השמחה יותר ושבת דחשבינן פנים חדשות דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום
השבת אמר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה התם נמי מרבין
לכבוד השבת בשמחה ובסעודה.

8. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף ז עמוד ב

אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות. פירש"י ז"ל פנים חדשות שלא היו שם קודם
לכן, ולקמן בשמעתין אמרינן פנים חדשות דלא הוו תמן מעיקרא שכן הגירסא בספרי
דוקני, ובפרק אלו מגלחין (כ"א א') שאמרו ואם באו פנים חדשות חולץ הכי נמי מוכח
התם [ד]פירוש פנים חדשות דלא הוו תמן מעיקרא, ונראה דכל שלא היה שם בשעת
שמחה כשמברכין ברכת חתנים ואף על פי שנכנס שם בשעת שמחה כמאן דלא הוה תמן
מעיקרא כלל דמי, אבל ראיתי קצת מרבתינו שכתבו אם בא לשם אדם דלא הוה תמן
מעיקרא כלל ולא נכנס שמה כל ימי המשתה מברכין שבע ברכות ואף על פי שלא אכל
שם כלל עכשיו ע"כ, ואין זה נראה נכון, ואחרים כתבו שאע"פ שהיה שם בשעת כניסה
לחופה שברכו ברכת חתנים בשעת כניסה לחופה, +א"ה, נראה שחסר כאן. + ואף בשאר
ימים אין חיוב בברכה בפנים חדשות בשעת סעודה אלא כל שמתאספין לשמח את
החתן ואת הכלה בין בשעת אכילה בין שלא בשעת אכילה, וכן הוא במסכת סופרים
כלשון הזה ונהגו רבותינו לומר בבקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה ובפנים חדשות כל
ז' וכן בערב קודם הסעודה ע"כ, ועכשיו נהגו שלא לברך אותה אחר כניסה לחופה אלא
בשעת סעודה לפי שאין אנו מתאספים לשמחה אלא בסעודה, ומ"מ כל שהיה שם בשעת
שמחה בברכת חתנים אינו פנים חדשות [מפני] [אף על פי] שלא היה שם בשעת סעודה,
וזה נראה ברור, אלא שבמקצת מקומות נוהגין לעשות פנים חדשות למי שלא היה שם
בשעת סעודה אפי' שהיה שם בשעת כניסה לחופה.

וכל שהוא פנים חדשות אף על פי שבא לאחר סעודה ולא אכל שם מברכין בשבילו ברכת
חתנים, וכן הסכימו רבותינו.

ונהגו בקטלוניא ומקומות אחרים כי בשבת כשיוצאין מבית הכנסת עם החתן מוציאין
את הכלה בתוך העם ומכניסין את הכלה לחופה ומברכין שם ברכת חתנים ואף על פי
שכבר ברכו בששי סמכו להן שא"א שלא יהא שם אחד שלא היה שם אתמול, ואף על פי
שאינו זו שעת סעודה אין בכך כלום כמו שכתבנו לעיל. ובתוס' אמרו דשבת גופה חשיבא
פנים חדשות כדאמרי' במדרש מזמור שיר ליום השבת כיון שבאה שבת אומר הקדוש
ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן אמרו לפני שירה.

ועוד כתבו בתוספות שאין קרוי פנים חדשות אלא כשבא לשם אדם חשוב דלא הוה תמן
מעיקרא שראוי להרבות שמחה בשבילו, ואשה לאו בת הכי היא אף על פי שהיא
חשובה שאין פנים חדשות אלא למי שראוי להמנות בעשרה של ברכת חתנים.

ועוד אמרו בתוספות הראשונות שיום שבאו פנים חדשות אפילו באו בלילה מברכין
לילה ויום אף על פי שאינם שם עמהם, שפנים חדשות שבאו בלילה עשו כל היום ההוא
כיום הראשון שמברכין לילה ויום כדאמרינן לקמן יומא קמא בריך כולהו, ובתוספות
האחרונות כתבו בהיפך כי אף על פי שבאו בלילה אינם פנים חדשות אלא לאותה סעודה

בלבד ...

9. רמב"ם הלכות ברכות פרק ב הלכה י

ברכה זו שמוסיפין בבית חתנים היא ברכה אחרונה משבע ברכות של נישואין, במה דברים אמורים כשהיו האוכלין הם שעמדו בברכת נישואין ושמעו הברכות אבל אם היו האוכלין אחרים שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין מברכין בשבילם אחר ברכת מזון שבע ברכות כדרך שמברכין בשעת נישואין, והוא שיהיו עשרה וחתנים מן המנין.

10. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף ז עמוד ב

והוא שבאו פנים חדשות. יש מי שאמר דבעינן לכל הפחות שנים מדנקט ר' יהודה פנים חדשות ומיעוט רבים שנים וטעותא היא דרב יהודה קאי על הא דתניא מברכין ברכת כו' כל שבעה ופירש דהא דתניא מברכין כל שבעה היינו שבכל יום ויום באו פנים חדשות שלא היו שם אתמול פי' ביום שלפניו וריבוי הפנים דנקט לפי רוב הימים ומיהו בכל יום בחד סגי ...

ו**כתבו תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל** וזה לשונו והוא שבאו פנים חדשות כלומר אנשים שלא היו שם בשעת אכילה ביום ראשון אבל אם היו שם בשעת נישואין ולא היו שם בשעת אכילה ביום הראשון אם באו בימים האחרים לאכול פנים חדשות הו' וראיה לדבר מדאמרינן יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך אם באו פנים חדשות כו' ומסתמא בשעת נישואין הוה דיקא נמי דקאמר יומא קמא ולא קאמר בשעת נישואין בריך כולהו ע"כ.

והרמב"ם ז"ל כתב איפכא בפרק ח' מהלכות ברכות שהכל תלוי בשעת נישואין דכיון דנמצאו בשעת נישואין שוב לא נקראו פנים חדשות.

תלמידי רבנו יונה

ו**כתבו עוד תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל** בשם רבני צרפת שאפילו לא באו פנים חדשות בכל אכילה ואכילה כיון שבאו פנים חדשות ביום כל אותו היום נדון אותו כיום הראשון ומברך כל הברכות. ע"כ:

...ובגיליון תוס' מצאתי כתוב ...וכשחתן הולך עם כלתו או הוא קרוי לבית אחר אין לברך אלא דוקא בבית החתונה. עד כאן קצור וצריך עיון.

11. פסקי רי"ד מסכת כתובות דף ז עמוד ב

ת"ר מברכין ברכת חתנים כל שבעה, אמ' רב יהודה והוא שבאו פנים חדשו'. פי' ברכת חתנים היא שבע ברכות ומשום הכי צריך פנים חדשות אדם שעדין לא שמעו.

12. תוספות הרא"ש מסכת כתובות דף ז עמוד ב

והוא שבאו פנים חדשות. נראה דלא מיקרי פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים בשבילם שמחה יותר, ושבת דחשבינן פנים חדשות כדאיתא בהגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו ומרבים נמי לכבוד שבת בשמחה ובסעודה.

13. חידושי הגר"ח כתובות דף ז עמוד ב

והנה בפנים חדשות שיטת התוספות (כתובות דף ז' ע"ב ד"ה והא) דשבת מיקרי ג"כ פנים חדשות, משום דהוא אפוישי שמחה, והיינו דלשיטתם דברכות תלוי בשמחה, ע"כ גם שבת דאפוישי שמחה הוא דינו כפנים חדשות, אבל הר"מ (בהל' ברכות שם ה"י) כתב דהדין של פנים חדשות הוא כל אותם שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין דמברכים בשבילם כדרך שמברכים בשעת נישואין, ולא התנה כלל הענין שירבה סעודה בשבילו.

14. טור אבן העזר הלכות קידושין סימן סב

ומברכין אותם כל ז' אחר אכילה והוא שיהא שם פנים חדשות שלא אכלו בחופהאפילו היו בשעת ברכה ואינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם

15. בית יוסף אבן העזר סימן סב

וכתב עליו הרמ"ך לפי סוגיית הגמרא ברכת חתנים בסעודה נתקנה וכיון שכן אין נכון שיפטור ברכת הנישואין ברכת הסעודה ומנהיגו לברך ברכת חתנים בסעודה אף ע"פ שהיו כל הקהל בשעת הנישואין ושמעו ברכת חתנים עכ"ל וזה כדברי הרא"ש ורבינו וכן הוא המנהג הפשוט [עד כאן]: וכתב הר"ן (ב: ד"ה והוא) בשם הרמב"ן (ח: ד"ה ופי' פנים) דכל שבאו פנים חדשות ועומד שם אף על פי שאינו אוכל שם מברכין שבעה ברכות וכתב עוד בשם התוספות שאם באו פנים חדשות בלילה מברכין עליו לילה ויום והוא שעמד שם בכל שעת ברכה:

16. שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן סב

סעיף ז - ברכה זו שמוסיפים בבית חתנים היא ברכה אחרונה מז' ברכות, שהיא ברכת אשר ברא. הגה: יז] ווי"א דאף אשר ברא אין מברך כל ז' אלא כשמזמנין אחרים, אבל (ח) אם אוכל עם בני ביתו אין מברכין, (הר"ן בשם הרמב"ן וכן נוהגין). יח] במד"א, כשהיו האוכלים יט] הם שעמדו בברכת הנישואין <ד> ושמעו הברכות; ז { יג } אבל אם היו האוכלים אחרים, { יד } שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין, מברכין בשבילם אחר ברכת המזון ז' ברכות, כדרך שמברכין בשעת נישואין, (ט) והוא שיהיו י', וחתן מן המנין. (י) כ] ווי"א שאפילו היו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם עד עתה, מקרי פנים חדשות ומברכים בשבילם ז' ברכות אחר ברכת המזון, ח וכן פשט המנהג. הגה: כא] ווי"א דאם היו שם פנים חדשות, (יא) אף על פי שאין אוכלין שם, מברך בשבילם ט (יב) כב] לילה ויום (הר"ן פ"ק דכתובות).

ח - כג] י"א שאינם נקראים פנים חדשות אלא א"כ הם (יג) בני אדם י שמרבים בשבילם; ווי"א { טו } <ה> דשבת כד] וי"ט ראשון ושני הוי כפנים חדשות כה] בסעודת הלילה ושחרית, אבל לא בסעודה שלישית, וכן פשט המנהג. הגה: ועכשיו נהגו במדינות אלו לברך ז' ברכות בסעודה ג', { טז } ואפשר משום דרגילים לבא פנים חדשות; ווי"א מטעם דרגילין לדרוש, והדרשה הוי כפנים חדשות.

17. חלקת מחוקק סימן סב ס"ק יג

(יג) בני אדם שמרבים בשבילם - קצת פוסקי' כתבו שדרך להרבות בשבילו משמע הואיל וראוי להרבות לכבודו אף שלא הרבו מ"מ איכ' שמחה יתירה וכמ"ש לפני זה אף על פי שאין אוכלין שם:

18. ט"ז אבן העזר סימן סב ס"ק ה

סעיף ח (ה) דשבת ויו"ט - דאיתא במדרש מזמור שיר ליום השבת אמר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות בא לכאן ובשחרית בשבת מברך גם כן כיון דכבוד יום עדיף מלילה ובסעודה שלישית אין שם עילוי ותו דאיכא למ"ד דיוצא במיני תרגימא: